

Gondolatok 2005. Újév küszöbén

Lekció: 90. zsoltár 1–12.

Textus: Róm 4, 18. „Jézus a reménytelenség ellenére is reménységgel hitte, és Isten ígérését sem vonta kétségbe, sőt megerősödött a hitben, hogy amit Isten ígér, azt meg is tudja adni”

Minden év kezdetén reménykedve tekintünk a jövőre, és feltesszük a kérdést, mit fog hozni számunkra? Mindenki magára gondol: hány év van még hátra? Közel három évezreddel ezelőtt írta a Zsoltáros: – Éveinknek száma hetven, s ha erősek vagyunk, nyolcvan esztendő. Ebből is a legtöbb betegség, fáradozás, melyek gyorsan elszállnak, mint a köd. Még Goethe is, egy rendkívül sikeres életút után öregkorában azt vallotta, hogy hosszú életéből csak néhány nap volt, amikor igazán boldognak érezte magát.

Az emberi lét ennél sokkal több: örökkévalóság. Ennek hitéről beszélnek a népek hagyományai, vallásai. Ezt, és ennek igazságát ismerték fel és vallották az emberiség legnagyobb alapcsei. Ezen a téren legdöntőbb a kereszténység alapítójának, Jézusnak élete, és tanítása. Év elején az ember nemcsak a maga jövőjére gondol, hanem népe, közössége jövőjére is. Benne gyermekeire, unokáira, sőt dédunokáira is, hogy min fog múlni jövőjük, boldogságuk? Az eddig ismert társadalmi rendszerek mind csődöt mondtak. Átéltük a földi paradicsomot ígérő kommunizmust. Ígéretekkel és vallásellenes tartalommal jelentkezett a szociáldemokrácia. Most meg tanuljuk a liberális nézetekre épülő kapitalizmust, amely állandó gazdasági krízissel riogatja az embert, s a pénz uralmával a népeket. Minden rendszerben lehet valami jó, de valahol elveszett a társadalmi igazságosság. A francia forradalom által meghirdetett szabadság, egyenlőség, testvériséggel szemben, a százszekreket lefejező nyaktiló jutott hatalomra, mint az egymást „szabadsággal” - köszöntő kommunizmusban az osztályharc. A feltűnő az, hogy ezeket a rendszereket a vallás üldözése jellemezte. Pedig jöhet bármilyen rendszer, mely lehet, hogy önmagában jónak is ígérkezik, de a vallás-erkölcsi rend vállalása nélkül mindenképpen megbukik. Az unitárius vallású Balogh Edgár, a nagy szociáldemokrata ezzel kapcsolatban így vallott: „Az elárult szocializmus lehetőségeit az ökumenikus kereszténység szeretetárával párosítottam, vigaszt találva Márton Áron püspök biztatásában. A különféle politikai irányzatok plurális egységét csakis a keresztény erkölcs elve alapján tudom elképzelni, egy új világetika kibontakozásában”. Az ember és az emberiség nem lehet kísérleti nyúlként bizonytalan rendszerek áldozata. E veszélytől csak az önismeret, és az erkölcsi rend vállalása mentheti meg az emberiséget. Az ember alkatánál fogva ismerni szeretné önmagát, és jövőjét. Az új esztendőre vonatkozóan sajnos ez nem lehetséges, annyi azonban igen, hogy lehetőségünk, és tehetségünk birtokában megvalósítsuk az Isteni tervet, hogy ha tehetséget érzel ma-

gadban valamire, akkor legyen bátorságod kiművelni és ismertté tenni azt.

De ki ez a nagyra hívatott ember? – kezdtem el töprengeni a kérdésem, és megdöbbenem vettem észre, hogy előttem mennyien próbálkoztak e nehézséget megfejteni.

Látjátok feleim szümtükkel mik vagyunk; isa por és homu vagyunk! – mondja több, mint 800 éves első írásos emlékünknél a Halotti beszéd. Kosztolányi azonos című, és kezdetű költeménye szerint: Ilyen az ember, egyedüli példány, csoda, megismételhetetlen, „ki küzdve tör a jobbra”. Már a thébai vének kara Szophoklész: Antigoné c. színművében megmondta, hogy „az emberről jelesebb csoda nincs!” Egy évvel később a nagy bölcselő Arisztotelész így vélekedik az emberről: „az ember sajátossága a többi lényel szemben, hogy ő különbséget tud tenni a jó és a rossz, valamint az igazságos és az igazságtalan között”. Továbbmenve, ki ne ismerné Mózes első könyvét, melyben Éva és Ádám (a sorrend lényeges), az Úr tilalma ellenére ettek a tiltott fa gyümölcséből, a jó és gonosz tudás fájáról, amiért kiűzettek a paradicsomból a földre, ahol ismét porrá lettek. Isa por és homu vagyunk!

Az ember nem Mefisztó, aki Goethe szerint: „örökké a rosszra tör és örökké jót művel”, hanem a jó és a rossz tudója és művelője. Az ember a bűnbeesés következtében nem halt meg csupán halandó lett, állítja Franz Kafka. Ezzel szemben Nietzsche azt mondja, hogy az ember: „fájdalmas szégyen”, önmagával szemben a „legkegyetlenebb állat”. És érdekes, hogy Nietzschével szinte egyszerre mondja Dosztojevszkij Iván Karamazovja: „a vadállat soha nem tud olyan kegyetlen lenni mint az ember!” Vörösmarty szerint az ember egyszerre: „örült sár” és „Istenarcú lény”. A Szózat költője, sárkányfogveteménynek nevezi a testvérgyilkosságra is képes embert és megkérdi: „Mi tilt jobbakká lennetek?” „Minden dolog mértéke az ember”, tanította a híres görög bölcs, Protagorasz. „Semmi, ami emberi, nem idegen tőlem” – vallotta Terentius római író. Az ember: „sem nem angyal, sem nem állat, hanem gondolkodó nádszál”, írta Pascal, aki egyformán elítélte azokat, akik egyfolytában dicsérik, vagy egyfolytában korholják az embert. Mik vagyunk hát Testvéreim, Atyámfiak? – hogy egyesek Isten csodájának, mások Isten szégyenének aposztrofálnak?

Hiszem, hogy felcsigáztam érdeklődésedet az emberre vonatkozóan, és az új esztendőben szakítunk majd néhány pillanatot arra, hogy megismerjük magunkat és ezen bizarr kérdésre megpróbáljuk önmagunkba nézve megadni, vagy megkeresni a választ. Mégis milyen képet lehetne festeni a ma társadalmáról vagy a ma emberéről?

Világunk soha nem volt annyira megosztott, mint ma. Sok az ember, és sok a gond. Életünk jellemző az aránytalanságok növekedése. A 20. század fejlődésben többet adott, mint az egész keresztény idősámítás. Megteremtettük az atomkorszakot és a számítógépek világát, kiépítettünk egy modern, az emberi jólétet minden értelemben biztosító civilizációt. De az elosztás kétségbeesítően aránytalan. A földi javakból csak a kiváltságosoknak jut, a nagy tömeg még mindig naponta vívja csatáját az életben maradásért. A sötét középkorban a jobbágy, ha szorgalmasan dolgozott, legalább ennivalót és egy kunyhót biztosított családjának, ma a nagyvárosok ipari munkanélkülije az utcára került és csak a csoda menti meg az éh és fagyhaláltól. Pesszimista gondolatok ezek az év elején, de ha szembenézünk a valósággal, és lapozgatjuk a statisztikákat, nem lehetünk derűlátók. Persze sok a pozitív előjelzés is. A neoliberális hirdetői egy csodálatos jövőről beszélnek, ahol az ember tökéletesen „szabadnak”, felemelkedettnek érzi magát, kibonthatja saját egyéniségét. A liberális filozófia alapján véve igen egyszerű, ezért annyira népszerű, főleg a fiatalság körében. Szerintük az igazság nagyon is relatív, talán nincs is, s az egyén, az ember keresheti azt, és saját véleménye szerint meg is fogalmazhatja. A legfontosabb az egyén véleményének a tisztelete és az egyéni szabadság biztosítása. (Szerintem így lesz aztán a bölcsesség és az ostobaság végeredményben egyenértékű.) Nagy eszmék, ideológiák jöttek, hódítottak és aztán elbuktak. A keresztény hit, a jézusi tanítás kétezer éve tartja magát, de már gyengül, hatása nem átütő. A felnövő és éppen a terjeszkedő liberalizmusból táplálkozó új nemzedék lassan eltávolodik a keresztény eszméktől, és tudományos magyarázatot keres (ha egyáltalán keres) a világ kérdéseire. Van ebből a zűrzavarból egyáltalán kiút? Ledönthetjük-e a pénz bálványát, ami nélkül tulajdonképpen nem létezhetünk? E világszemlélettől való szabaduláshoz bennünk van az esély. Egyszerűen tudatosítani kell azt a tényt, hogy az ember egy isteni akarat, vagy mondjuk úgy, a természet biológiai törvényszerűségének, az emberi szeretetnek, egymás iránti vonzódásnak teremtménye. A Népszabadságban olvastam, amint a magyar származású „pénzguru” Soros György bevallja: „a globalizáció igen kockázatos, bár hozzátesszi: azért hasznos”. Ez ellentmondónak tűnik, minthogy ellentmondásos az egész rendszer. Talán ezt vélte felfedezni Tamás Gáspár Miklós, hogy a gondolkodásban nincs következetesség, az események bizonyítják, egy elmélet helyességét, vagy hibáit. Amíg a „nagyraihivatottak” valami jobbat, valami emberibbet, mindenki számára elfogadható ki nem találnak, az istenadta nép még sokat fog szenvedni.

És ezzel be is fejezhetném mai mondanivalómat, rátok bízva a döntés lehetőségét, hogy érdemes-e néha az embernek önmagába tekinteni és saját magát megismerni? De mivel a prédikációnak kell, legyen egy ún. gyakorlati alkalmazása, nem hagyhatlak, különösen most új esztendő első vasárnapján kétségek között, ezért hát azt mon-

dom, hogy próbálja meg minden ember jobban szeretni embertársát, próbáljon meg minden ember jobban bízni önmagában és a Gondviselő Istenben, többet segíteni embertársain. Legyünk jobbak az új esztendőben, mint amilyenek voltunk, és ne egymás kárára, hanem egymás hasznára cselekedjünk, így építve egyházunkat, és Isten országát. Próbáljunk meg a jövőben többet találkozni Istenünkkel, szerető édes Atyánkkal, hogy vele és általa tartsuk meg hitünket, drága vallásunkat, anyanyelvünket és nemzeti értékeinket. Ez az esztendő legyen számunkra az-az új esztendő, melyben nem csupán boldog új esztendőt kívánunk egymásnak, hanem megpróbálunk egymásnak boldog új esztendőt szerezni, a hit a remény és a szeretet magasztos érzésein keresztül.

Legyen jelszavunk és programunk Reményik Sándor szava:

*Akarom: fontos ne legyek magamnak.
A végtelen falban legyek egy téglá,
Lépcső, min felhalad valaki más,
Ekevas, mely mélyen a földbe ás,
Ám a kalász nem az ő érdeme.
Legyek a szél, mely hordja a magot,
De szirmát ki nem bontja a virágnak,
S az emberek, mikor a mezőn járnak,
A virágban hadd gyönyörködjenek.
Legyek a kendő, mely könnyet töröl,
Legyek a csend, mely mindig enyhét ad.
A kéz legyek, mely váltig simogat,
Legyek, s ne tudjam soha, hogy vagyok.
Legyek a fáradt pillákon az álom.
Legyek a délibáb, mely megjelen
És nem kérdi, hogy nézik-e vagy sem,
Legyek a délibáb a rónaságon
Legyek a vén föld fekete szívéből
Egy mély sóhajlás fel a magas égig,
Legyek a drót, min üzenet megy végig
És cseréljenek ki, ha elszakadtam.
Sok lélek alatt legyek a tutaj,
Egyszerű, durván összerótt ladik,
Mit tengerbe visznek mély folyók.
Legyek a hegedű, mely végtelenbe sír,
Míg le nem teszi a művész a vonót. Amen!*

Elhangzott a 2005. újrvi püspöki fogadás alkalmával.

**Rázmány Csaba
püspök**

Áprily Lajos: KUNYHÓ

*Egy kunyhó vár, távol, falum felett.
Most mást is vár: a páncélos telet.
Öleli két oldalról két patak.
Telkén favágó jár s szelíd vadak.
De néha szélfútt, hullámos havon
íjesztő utat ír a medvényom.*